

ارزیابی چکیده‌های انگلیسی رساله‌های دکترای علم اطلاعات و دانش‌شناسی براساس دیدگاه زبان‌شناختی

یعقوب نوروزی | اسحق اکبریان | سمیه پناهی

چکیده

هدف: ارزیابی و تعیین میزان انطباق ترجمه چکیده‌های فارسی با انگلیسی در رساله‌های دکترای علم اطلاعات و دانش‌شناسی از جنبه چگونگی ساخت و پردازش جملات انگلیسی.

روش/ رویکرد پژوهش: این پژوهش کاربردی به شیوه پیمایشی انجام شد. برای ارزیابی نوشتار از مَره‌دهی تحلیلی باچا-ژاکوب دربرگیرنده پنج جزء شامل محتوا، سازماندهی، دستور زبان، کاربرد واژگان، و مکانیزم استفاده شد. ۴۹ عنوان چکیده سه دانشگاه دولتی ارزیابی و داده‌های آن در دو سطح آمار توصیفی و استنباطی تجزیه و تحلیل شد.

یافته‌ها: بیشترین میزان انطباق در چکیده‌های مورد مطالعه به ترتیب برای مؤلفه محتوا (۹۸/۷۳٪) و سازماندهی (۹۵/۵۸٪) و بیشترین میزان رعایت برای مؤلفه‌های کاربرد واژگان (۹۳/۶٪)، دستور زبان (۹۱/۳۲٪)، و مکانیزم (۸۵٪) به دست آمد. نگارش چکیده‌های انگلیسی در سطح عالی (۹۲/۸۶٪) قرار داشت.

نتیجه‌گیری: یکی از مهم‌ترین نتایج در ارزیابی چکیده‌ها، رعایت امانت در ترجمه محتوای متن فارسی به انگلیسی است که این ویژگی به انتقال صحیح و یکسان محتوای مطالب در ذهن خواننده منتهی می‌شود و نتیجه دیگر، ارتباط تنگاتنگ و مستقیم بین مؤلفه‌های زبان‌شناختی است که نگارش کیفی هرکدام بر دیگری تأثیرگذار است.

کلیدواژه‌ها

ارزیابی، چکیده انگلیسی، مَره‌دهی تحلیلی، مدل باچا-ژاکوب، رساله دکترای، علم اطلاعات و دانش‌شناسی

ارزیابی چکیده‌های انگلیسی رساله‌های دکترای علم اطلاعات و دانش‌شناسی بر اساس دیدگاه زبان‌شناختی

یعقوب نوروزی^۱

اسحق اکبریان^۲

سمیه پناهی^۳

تاریخ دریافت: ۹۴/۰۴/۱۶

تاریخ پذیرش: ۹۴/۰۶/۰۲

مقدمه

مقالات علمی و پایان‌نامه‌ها برای ارائه در نشریات و همایش‌های معتبر بین‌المللی ناگزیر از تبدیل به عصاره‌ای جامع و مانع از پژوهش خویش در قالب زبانی جهانی یعنی انگلیسی هستند. سهولت جستجو و انتخاب مؤثر، صرفه‌جویی در وقت، افزایش خدمات آگاهی‌رسانی جاری، و ترغیب خوانندگان خارجی تنها با وجود ارائه چکیده‌ای مناسب و منطبق با اصول زبان‌شناختی و فارغ از هرگونه ابهام واژگانی، ساختاری، و معنایی میسر خواهد شد (مهدوی، ۱۳۶۷). برخلاف اینکه "ترجمه" همواره به‌عنوان تنها گذرگاه تعامل علم شناخته شده، همیشه در مقایسه با متن اصلی در مقامی نازل‌تر قرار گرفته و فعالیتی اشتقاقی و دست دوم محسوب شده است (انوشیروانی، ۱۳۹۱). بدیهی است که "ترجمه" به‌همان اندازه صاحب ترجمه اهمیت دارد که پدیده "تألیف"؛ زیرا در فرایند ترجمه، مترجم به اعتبار انتخاب متنی برای برگرداندن به زبان مقصد، ناخودآگاه کاری تألیفی انجام داده است. بدین جهت، ترجمه در جغرافیای فرهنگ امروز، شأنی اساسی دارد و شرط اصلی برای موفقیت مترجم در انتقال پیام، آشنایی با زبان مبدأ و موضوع ترجمه است (فرحزاد، ۱۳۸۴). در واقع، انتخاب‌های مترجم در زمینه معادلیابی، واژگان لغوی و اصطلاحی، و ساختار معنایی و شکلی یک متن در اذهان جامعه مقصد تأثیرات متفاوتی خواهد داشت. چه بسا چکیده‌ای هر چند مختصر در باب دستاوردهای علمی در قالب زبان انگلیسی به‌عنوان معیار پذیرش یا رد یک فرد یا جامعه علمی در نظر گرفته شود. بنابراین، تعیین میزان انطباق چکیده‌ها با استانداردهای جهانی

۱. استادیار گروه علم اطلاعات و دانش‌شناسی، دانشگاه قم (نویسنده مسئول)
ynorouzi@gmail.com
۲. عضو هیأت علمی گروه زبان و ادبیات انگلیسی، دانشگاه قم
akbarian53@yahoo.com
۳. کارشناس ارشد علم اطلاعات و دانش‌شناسی، دانشگاه قم
panahi.s1985@yahoo.com

محکی برای برآورد فاصله و به تبع آن، ایجاد هماهنگی و همسویی با روندهای جهانی به شمار می‌رود (دیانی، ۱۳۸۶).

مؤسسات علمی و آموزشی زیادی در سراسر جهان در افزایش سطح چکیده و چکیده‌نویسی از لحاظ کمی و کیفی سهم بسزایی داشته‌اند؛ در استاندارد ایزو ۱۹۷۶ که سال ۱۹۷۶ منتشر شد، چکیده‌ها در دو مقوله محتوا و نحوه ارائه و سبک چکیده بررسی می‌شوند (صدیق‌بهبزادی، ۱۳۸۷). بنابراین، تعیین میزان انطباق چکیده‌ها با استانداردهای جهانی، محکی برای برآورد فاصله و به تبع آن، ایجاد هماهنگی و همسویی با روندهای جهانی به شمار می‌رود. با این اوصاف، این پرسش ممکن است پیش آید که آیا شیوه‌ای برای ارزیابی و ارزشیابی متون نوشته‌شده به زبان انگلیسی وجود دارد؟ پژوهش‌هایی که تاکنون در زمینه میزان انطباق چکیده‌ها به‌ویژه توسط پژوهشگران داخلی مانند فلاحتی فومنی (۱۳۹۲) انجام شده حاکی از آن است که در ایران به کیفیت نگارش چکیده انگلیسی به‌نحو مطلوب توجه نمی‌شود و به کیفیت نگارش چکیده‌ها اشکالات متعددی وارد است. از سوی دیگر، همواره بحث بر سر این بوده است که دانش‌آموختگان رشته علم اطلاعات و دانش‌شناسی بنا به داشتن وظیفه خطیر اطلاع‌رسانی، پویایی، و تحول‌پذیری شغل خویش باید با زبان انگلیسی آشنا باشند.

مقاله حاضر در پی پاسخ به این پرسش است که اهمیت نوشتار چکیده به زبان انگلیسی تا چه حد بر دانش‌آموختگان رشته علم اطلاعات و دانش‌شناسی آشکار است. برای آشنایی بیشتر با معیارها و چگونگی ارزیابی نوشتار زبان دوم پیشینه‌هایی همسو با پژوهش حاضر وجود دارد که به برخی اشاره می‌شود:

فلاحتی فومنی (۱۳۹۲) در آسیب‌شناسی چکیده‌های انگلیسی حوزه علوم پایه با استفاده از شیوه تحلیلی حدود ۱۴۳۹ خطای واژگانی، دستوری، و تاپی را تشخیص داد. وی استفاده نابجا از حرف تعریف the (با فراوانی ۱۹۸)، فاصله اضافی (با فراوانی ۱۵۰)، نشانه‌گذاری (با فراوانی ۱۲۴)، اشکالات فعلی (با فراوانی ۱۱۲)، و ساختار شبه‌فارسی (با فراوانی ۱۲۴) را به‌عنوان خطاهای پرتکرار ذکر کرد.

احمدی شیرازی (۱۳۹۲) به ارائه چگونگی ساخت، پردازش، و استفاده از فهرست ارزیابی تحلیلی جزئی‌نگر متشکل از ۶۸ سؤال و محتوای پنج جزء تشکیل‌دهنده نوشتار (شامل محتوا، سازماندهی، نحو، واژگان، و نطقه‌گذاری) پرداخت و نشان داد که این فهرست شاخص پایایی بالاتری را هم به‌صورت فردی و هم گروهی در مقایسه با ارزیابی کلی‌نگر ایجاد می‌کند.

مفتون و عاکف (۱۳۸۸) به نتایج مشابهی دست یافتند. آنان کیفیت نگارش را در چهار 1. ISO 214

سطح بسیار خوب، خوب، متوسط، و ضعیف طبقه‌بندی کردند، به طوری که هر جمله توصیف‌کننده عملکرد دانشجو در سطح مورد نظر بود. یافته‌های آنان نشان داد که استفاده از معیارهای نمره‌دهی می‌تواند به پایایی و ثبات بیشتری منتهی شود؛ زیرا تفاوت آماری معناداری میان نمرات بارم‌گذاران پژوهش آنان وجود نداشت.

هاشمی، خدادادی، و یزدانمهر (۱۳۸۸) در ارزیابی نوشتار زبان انگلیسی در مشهورترین دوره‌ها در ایران (شامل IELTS, FCE, CAE و TOEFL) اظهار داشتند که فرایند گام‌به‌گام و تدریجی در نوشتار زبان دوم، تنها روش اصولی برای جلوگیری از تکرار اشتباهات در ساختارهای بعدی یک متن است.

بابایی (۱۳۸۵) در پایان‌نامه کارشناسی ارشد خود برای بررسی شناخت محور زبان‌گردانی در عملکرد نوشتاری فراگیران ایرانی زبان دوم، از شیوه چند روشی در جمع‌آوری داده‌ها (شامل روش‌های بلند فکر کردن، بازاندیشی، و مصاحبه باز) استفاده کرد. تحلیل وی نشانگر وجود شش قالب و الگو برای رفتار زبان‌گردانی است: تولید ایده، جستجو برای یافتن معادل در زبان دوم، بازبینی و تصحیح ساختار و هجی، برنامه‌ریزی، ایجاد انسجام بین ایده‌ها، و تأیید معنایی واژگان. بابایی نشان داد که اشتباهات نوشتاری فراگیران زبان دوم عمدتاً به سه دلیل ضعف زبانی، بار سنگین روی حافظه، و احساس راحتی با زبان مادری رخ می‌دهد.

در میان پژوهش‌های خارجی، کوهن-ویدا^۱ (۲۰۱۲) در پژوهشی نوشتن چکیده خوب را در عصر اطلاعات یک امتیاز ارزشمند در هر حوزه از علوم می‌داند و برای پیشرفت در نوشتار زبان دوم به مترجمان توصیه می‌کند ابتدا از چکیده‌نویسی متون مبدأ شروع کنند. از نظر وی، نوشتن یک چکیده خوب صرفاً به معنای کاهش متن مبدأ و جایگزینی یک لغت با لغات مترادف و هم‌سنخش نیست، بلکه چکیده‌نویس باید شیوه فکر و ویژگی‌های متن را حفظ کند و با بازاندیشی و تجدید ساختار، دوباره به نوشتن چکیده مبادرت ورزد.

سیکولوا و موکوا^۲ (۲۰۱۱) در پژوهشی با عنوان "اشتباهات رایج در نوشتار"، پس از تصحیح نمونه‌ها نتیجه گرفتند که در نوشتار غیررسمی به دلیل تأثیرپذیری از زبان مادری شاهد اشتباهات نوشتاری بیشتری (در زمینه املا و بزرگ‌نویسی^۳) از فراگیران هستیم و هر چقدر که به سمت نوشتار دانشگاهی و رسمی پیش برویم، اشتباهات نوشتاری به نسبت کمتر می‌شود. کلیموا^۴ (۲۰۱۱)، متداول‌ترین شیوه ارزیابی را براساس مدل‌های کیورایر^۵ (۲۰۰۵) و باچا^۶ (۲۰۰۱) در پیروی از مدل ژاکوب و همکاران^۷ (۱۹۸۱) می‌داند که همگی از دو شیوه کلی نگر و تحلیلی استفاده کرده‌اند. کلیموا معتقد است برای تغییر کیفیت تکالیف نوشتاری فراگیران زبان دوم، ارزیاب باید در قالب مقیاس‌هایی همچون نمره، درصد، یا تعیین سطح به ارزیابی بپردازد.

1. Cohen-Vida
2. Šikolová & Mocková
3. Mother tongue
4. Capitalization
5. Klimova
6. Currier
7. Bacha
8. Jacobs

ویگل^۱ (۲۰۰۲) پس از بررسی و بیان وجه تمایزها و معایب سه مقیاس (نمره‌دهی براساس ویژگی‌های اولیه نوشتار، نمره‌دهی کلی‌نگر، و نمره‌دهی تحلیلی)، استفاده از شیوه نمره‌دهی تحلیلی ژاکوب و همکاران (۱۹۸۱) را نمونه‌ای با درجه پایایی بالاتر برای ارزیابی می‌داند. باچا (۲۰۰۱) با رجوع به شیوه ژاکوب و همکاران (۱۹۸۱) و کاربرد پنج مؤلفه عمده محتوا^۲، سازماندهی^۳، واژگان^۴، کاربرد زبان^۵، و مکانیزم^۶ (پاراگراف‌بندی، املا، بزرگ‌نویسی، و نقطه‌گذاری) به ارتباط مثبت معناداری (۸ درصد) بین نمرات آزمون تصحیح‌شده به شیوه کلی‌نگر توسط دو مصحح دست یافت. وی همچنین اظهار داشت که مؤلفه‌های سازماندهی و واژگان، بیشترین ضریب همبستگی را دارند که می‌تواند نشان از پیوند این دو مقوله باشد. باخمن و پالمیر^۷ (۱۹۹۶) ثمربخش بودن نتایج یک آزمون را منوط به نائل آمدن به این شش مقوله کیفی دانستند: پایایی، اعتبار ساختار، صحت، اصالت، تعامل‌پذیری، و تأثیرگذاری (عمل‌گرا بودن). وایت^۸ (۱۹۹۴) اظهار داشت که صرفاً با ارائه یک نمره مجزا (نمره‌دهی کلی‌نگر) نمی‌توان به اطلاعات مفیدی از سطح نوشتار فراگیر دست یافت؛ زیرا ارزیاب قادر به تمایز بین جنبه‌های مختلف نوشتاری نیست و این شیوه نمره‌دهی قابلیت اطمینان بالایی ندارد.

با توجه به پیشینه‌های خارجی بیان‌شده می‌توان چنین استنباط کرد که همواره دو شیوه نمره‌دهی (کلی‌نگر و تحلیلی) برای نوشتار زبان دوم به کار می‌رود. نمره‌دهی کلی‌نگر همانند یک نظام بسته است که قادر به ارائه نقاط ضعف و قوت نوشتار نیست. در واقع، فرایندی کمی است که باید با شیوه رسمی تری مانند نمره‌دهی تحلیلی جایگزین شود؛ زیرا فقط صرف نوشتن متن در قالب دستور زبان (گرامر) صحیح نمیتواند به عنوان معیار نهایی تأیید توانایی نوشتار زبان دوم باشد، بلکه فرایند ارزشیابی باید در قالب مؤلفه‌های بیشتر و مطابق با استاندارد زبان‌شناسی صورت گیرد. همچنین، نتایج پژوهش‌های داخلی نشان داد که کیفیت ارزیابی نوشتار زبان دوم در گرو استفاده از معیارهای استاندارد زبان‌شناختی است و زبان‌شناسان خارجی یکی از ارزشمندترین شیوه‌های استاندارد برای نمره‌دهی و تصحیح نوشتار زبان دوم را شیوه تحلیلی ژاکوب و همکاران (۱۹۸۱) تشخیص داده‌اند. در این پژوهش نیز برای ارزیابی چکیده‌های انگلیسی از آن بهره گرفته شد و تلاش گردید به پرسش‌های زیر پاسخ داده شود:

آیا بین میزان انطباق محتوایی (بیان ایده‌های اصلی و میزان ادراک‌پذیری خوانندگان) ساختار نوشتاری چکیده‌های فارسی و انگلیسی در پایان‌نامه‌های علم اطلاعات و دانش‌شناسی از جنبه سازماندهی (انسجام، روان بودن، وضوح، و ترتیب منطقی) رابطه معناداری وجود دارد؟

1. Weigle
2. Content
3. Organization
4. Vocabulary
5. Language use
6. Mechanism
7. Bachman & Palmer
8. White

به چه میزان مؤلفه کاربرد زبان (صحت و مبحث گرامر) و واژگان (غنائی لغات، کاربرد مناسب، و تسلط بر لغات تخصصی) در ساختار نوشتاری چکیده انگلیسی پایان‌نامه‌های علم اطلاعات و دانش‌شناسی رعایت شده است؟
به چه میزان مؤلفه مکانیزم (پاراگراف‌بندی، املا، بزرگ‌نویسی، و نقطه‌گذاری) در ساختار نوشتاری چکیده انگلیسی پایان‌نامه‌های علم اطلاعات و دانش‌شناسی رعایت شده است؟

روش‌شناسی

پژوهش حاضر از نوع کاربردی و به شیوه پیمایشی انجام شده است. چکیده کلیه رساله‌های دکترای علم اطلاعات و دانش‌شناسی دانشگاه‌های دولتی تهران، فردوسی مشهد، و شهید چمران اهواز (۴۹ عنوان در بازه زمانی ۱۳۸۵ تا ۱۳۹۳) گردآوری شد. برای مقابله و بررسی میزان انطباق چکیده‌های فارسی و انگلیسی از شیوه نمره‌دهی ژاکوب و همکاران (۱۹۸۱) استفاده شد. این شیوه شامل پنج مؤلفه نوشتاری به‌همراه تعیین نمره، سطح، و معیار توصیف‌کننده است که توسط ژاکوب و همکارانش برای ارزیابی نوشتار زبان دوم پیشنهاد شده است. در پژوهش حاضر از این مدل زبان‌شناختی استفاده و براساس مؤلفه‌های فرعی‌تر ارزیابی انجام شد.

روایی جداول نمره‌دهی و مؤلفه‌های ارزیابی در این پژوهش مورد تأیید استادان و صاحب‌نظران آموزش زبان انگلیسی قرار گرفت. این شیوه شامل پنج مؤلفه نوشتاری و اختصاص ۱۰۰ نمره به مؤلفه‌های محتوا (۳۰ درصد)، سازماندهی (۲۰ درصد)، کاربرد واژگان (۲۰ درصد)، دستور زبان (۲۵ درصد)، و مکانیزم (۵ درصد) است که در قالب چهار سطح توصیفی عالی - خیلی خوب، خوب - متوسط، نسبتاً ضعیف، و خیلی ضعیف برای ارزیابی نوشتار زبان دوم ارائه شده است. در مجموع، ۵۹ مؤلفه فرعی برای ارزیابی انتخاب شد و به هر کدام نمره‌ای به این ترتیب تعلق گرفت:

۱. سطح عالی - خیلی خوب: محتوا ۲۷-۳۰، سازماندهی و کاربرد واژگان ۱۸-۲۰، دستور زبان ۲۲-۲۵، و مکانیزم ۵
۲. سطح خوب - متوسط: محتوا ۲۲-۲۶، سازماندهی و کاربرد واژگان ۱۴-۱۷، دستور زبان ۱۸-۲۱، و مکانیزم ۴
۳. سطح نسبتاً ضعیف: محتوا ۱۷-۲۱، سازماندهی و کاربرد واژگان ۱۰-۱۳، دستور زبان ۱۱-۱۷، و مکانیزم ۳
۴. خیلی ضعیف: محتوا ۱۳-۱۶، سازماندهی و کاربرد واژگان ۷-۹، دستور زبان ۵-۱۰، و مکانیزم ۲.

از آنجا که پایایی یک پژوهش با این امر سروکار دارد که ابزار اندازه‌گیری در شرایط یکسان تا چه اندازه نتایج یکسانی به‌دست می‌دهد، در پژوهش حاضر نیز برای بالا بردن سطح دقت، ارزیابی و نمره‌دهی چکیده‌ها دو بار صورت گرفت. داده‌های این پژوهش، از نوع کمی (فاصله‌ای)^۱ هستند؛ یعنی بیانگر کمیت به‌صورت واحدهای عددی و براساس یک مقیاس مستقل‌اند. بنابراین، از ضریب همبستگی اسپیرمن برای تحلیل همبستگی استفاده شد و با توجه به ارزیابی چکیده‌ها در دو مرحله، پایایی آن ۹۰/۷ درصد گزارش شد.

به‌منظور تعیین نمره در مجموع، ۵۹ مؤلفه فرعی برای ارزیابی انتخاب شد و به هر کدام نمره‌ای تعلق گرفت (نمرات مؤلفه‌های فرعی از تقسیم نمره هر مؤلفه اصلی بر تعداد مؤلفه‌های فرعی خاص هریک به‌دست آمد).

ارائه سیاهه و ارسای در قالب جداول نمره‌دهی منظم برای هر مؤلفه به‌همراه مؤلفه‌های فرعی آن (به هر چکیده انگلیسی و معادل فارسی آن یک شماره مجزا تعلق گرفت). به مؤلفه‌های فرعی در هر چکیده انگلیسی که کاملاً صحیح نگارش شده‌اند (۷) نمره کامل تعلق گرفت.

خطاهای متوسط با علامت تیک و ضربدر (\vee و \times) مشخص شد و نصف نمره مؤلفه فرعی به آن اختصاص یافت. مقصود از این نوع خطا، خطاهایی سهوی است که به‌خوبی قابل تشخیص است و در کل به‌معنای اصلی جمله آسیبی نمی‌رساند (مانند اشتباه تایپی، جانداختن حروف، املائی نادرست، و شکل ظاهری غیراستاندارد پاراگراف‌ها).

خطاهای محرز با علامت ضربدر (\times) مشخص شد که سبب کسر شدن نمره کامل خاص مؤلفه‌های فرعی مربوط شد. خطاهایی که ناشی از فقدان دانش زبانی فرد است، به معنا و مفهوم جمله آسیب وارد می‌کند و سبب گمراه شدن خواننده می‌شود (مانند اشتباهات گرامری).

برای داشتن جامعه آماری اندک و رسیدن به نتیجه‌ای جامع‌تر، ابتدا چکیده‌های مربوط به هر دانشگاه به‌تفکیک ارزیابی شد و سپس نمرات و تعداد خطاها با هم ادغام گردید و میانگین آنها به‌دست آمد.

1. Interval

یافته‌ها

۱. میزان انطباق محتوایی (بیان ایده‌های اصلی و میزان ادراک پذیری برای خوانندگان)

جدول ۱. ارزیابی محتوا

تعداد و انواع خطاهای زبانی در مؤلفه محتوا (۳۰ درصد)					
مؤلفه‌های فرعی	خطای محرز (X)	نمره کسرشده	خطای متوسط (\sqrt{X})	نمره کسرشده	درست (√)
ارائه ایده و هدفی روشن	۲	۷/۵	۰	۰	۴۷
پیوستگی با عنوان اصلی	۰	۰	۲	۲/۷۵	۴۷
ضرورت دوباره خوانی	۱	۲/۷۵	۰	۰	۴۸
جملات کامل/ ناقص	۰	۰	۰	۰	۴۹
بسط دادن ایده اصلی در سرتاسر متن	۰	۰	۲	۲/۷۵	۴۷
قابل فهم بودن کل محتوا	۰	۰	۰	۰	۴۹
حشو	۳	۱۱/۲۵	۰	۰	۴۶
پاراگراف‌های منسجم	۲	۷/۵	۱	۱/۸۷۵	۴۶
جمع تعداد خطاها و نمره کسرشده	۸	۳۰	۵	۹/۳۷۵	-
جمع نهایی نمره کسرشده حاصل از تعداد کل خطاها	۳۹/۳۷۵				-
میانگین نمره کل چکیده‌ها از معیار	۲۹/۶۱۹۸				-

همان‌طور که در جدول ۱ مشاهده می‌شود، تعداد کل خطاهای تشخیص داده‌شده در بخش محتوا ۱۳ مورد است که از میان آنها، ۸ خطای محرز و ۵ خطای متوسط تشخیص داده شد. میزان کاهش نمره برای هر خطای محرز ۲/۷۵ و هر خطای متوسط ۱/۸۷ بود. میانگین نمره این بخش ۲۹/۶۱۹۸ به دست آمد که حاکی از انطباق ۹۸/۷۳ درصد بین محتوای چکیده انگلیسی و فارسی است.

مرور و بازخوانی مکرر یک متن ترجمه‌شده توسط خواننده می‌تواند به دلیل دخالت زبان مادری و نامفهوم بودن تطابق‌های ساختاری و شکلی باشد که به گمراهی خواننده منتهی می‌شود. با توجه به جدول ۱، محتوای چکیده‌های انگلیسی این پژوهش از این موضوع مستثنی هستند و براساس معیار تعیین سطح مدل ژاکوب، میزان تطابق محتوای

چکیده‌های انگلیسی با فارسی در سطح عالی قرار دارد.

۲. میزان انطباق ساختار نوشتاری از جنبه سازماندهی (انسجام، روان بودن، وضوح، و ترتیب منطقی)

جدول ۲. ارزیابی سازماندهی

تعداد و انواع خطاهای زبانی در مؤلفه سازماندهی (۲۰ درصد)					
مؤلفه‌های فرعی	خطای محرز (X)	نمره کسرشده	خطای متوسط (√X)	نمره کسرشده	درست (√)
طول متن	۴	۱۰	۵	۶/۲۵	۴۰
طول پاراگراف	۳	۷/۵	۶	۷/۵	۴۰
مقدمه	۰	۰	۴	۵	۴۵
نظم منطقی بدنه	۱	۲/۵	۳	۳/۷۵	۴۵
نتیجه‌گیری	۰	۰	۳	۳/۷۵	۴۶
ارجاع ده	۴	۱۰	۵	۶/۲۵	۴۰
انسجام معنایی	۶	۱۵	۵	۶/۲۵	۳۸
پیوستگی معنایی	۱	۲/۵	۲	۲/۵	۴۶
جمع تعداد خطاها و نمره کسرشده	۸۳	۴۷/۵	۳۳	۴۱/۲۵	-
جمع نهایی نمره کسرشده از تعداد کل خطاها	۸۷/۷۵				-
میانگین نمره کل چکیده‌ها از معیار	۱۹/۱۱۷۳				-

جدول ۲ در مجموع، ۷۱ خطا شامل ۳۸ خطای محرز و ۳۳ خطای متوسط در بخش سازماندهی را نشان می‌دهد که بیشترین تعداد خطا متعلق به مؤلفه انسجام معنایی (۱۱ خطا) است. میزان کاهش نمره برای هر خطای محرز ۲/۵ و برای خطای متوسط ۱/۲۵ بود. میانگین نمره برای چکیده‌های انگلیسی ۱۹/۱۱۷۳ به دست آمد که حاکی از میزان انطباق ۹۵/۵۸ درصد بین مؤلفه‌های فارسی و انگلیسی است. این نتیجه براساس معیار تعیین سطح پروفایل ژاکوب نشان می‌دهد که میزان تطابق در سطح عالی قرار دارد.

۴۲ مورد از چکیده‌ها به صورت غیر ساختار یافته تدوین شده بودند و با وجود تفکیک

اجزای اصلی یک چکیده (هدف، روش پژوهش، یافته‌ها، و نتایج) در بطن متن، اغلب درهم آمیختگی مباحث در سایر بخش‌های چکیده‌های انگلیسی وجود داشت. به‌طور مثال، در بخش مقدمه و اهداف اغلب این دو مقوله با هم ادغام شده بود، به‌طوری که نگارنده برای انعکاس بیشتر پژوهش خویش به ذکر تعاریف واژگان کلیدی پرداخته و بعد از نگارش چندین سطر به ذکر یک هدف کلی و مبهم از اصل پژوهش اکتفا کرده بود و در واقع، ارزش پژوهش آشکار نبود. به‌همین ترتیب، بخش یافته‌ها، بحث، و نتایج نیز چنان درهم تنیده و مبهم بود که تفکیک این سه مقوله برای خواننده واقعا کاری دشوار به‌نظر می‌رسد.

۳. میزان رعایت مؤلفه کاربرد زبان (صحت و مبحث گرامر) در ساختار نوشتاری

جدول ۳. ارزیابی دستور زبان

تعداد و انواع خطاهای زبانی در مؤلفه دستور زبان (صرفاً چکیده انگلیسی)					
مؤلفه‌های فرعی	خطای محرز (X)	نمره کسرشده	خطای متوسط (√X)	نمره کسرشده	درست (√)
حروف اضافه	۶۱	۱۵/۳۶	۱۳	۶/۲۴	۲۰
نظم منطقی فاعل، فعل، و مفعول	۴۱	۱۳/۴۴	۱۰	۴/۸	۵۲
حروف تعریف	۵۲	۲۴	۴	۱/۹۲	۲۰
شکل واژه	۷	۶/۷۲	۱۰	۴/۸	۲۳
شکل و زمان فعل	۶	۵/۷۶	۷۱	۸/۱۶	۲۶
ادوات شرط	۰	۰	۰	۰	۴۹
کاربرد ضمایر	۰	۰	۱۰	۴/۸	۳۹
توافق فاعل و فعل	۴	۲/۸۴	۰	۰	۴۵
زمان معلوم/ مجهول	۴۱	۱۳/۴۴	۸	۲/۸۴	۲۷
کاربرد جملات ساده	۱	۰/۹۶	۵	۲/۴	۴۳
کاکاربرد جملات مرکب/ پیچیده	۷	۶/۷۲	۱۷	۸/۱۶	۶۲
دقت	۱	۰/۹۶	۵	۲/۴	۳۴
کاربرد حروف ربط	۳	۲/۸۸	۱۱	۵/۲۸	۲۵

تعداد و انواع خطاهای زبانی در مؤلفه دستور زبان (صرفاً چکیده انگلیسی)					
مؤلفه‌های فرعی	خطای محرز (X)	نمره کسرشده	خطای متوسط (√X)	نمره کسرشده	درست (√)
کاربرد قید/ صفت	۵	۴/۸	۵	۲/۴	۳۹
ابهام ساختاری	۷	۶/۷۲	۸	۲/۸۴	۳۴
جملات ناقص و ناتمام	۲	۱/۹۲	۱۶	۷/۲	۳۱
حروف هم‌هنگ‌کننده	۰	۰	۴	۱/۹۲	۴۵
جمله‌واره‌های مرتبط	۱	۰/۹۶	۳	۱/۴۴	۵۴
صفات ملکی	۱	۰/۹۶	۴	۱/۴۴	۴۴
افعال ناقص	۰	۰	۹	۴/۰۵	۴۰
حشو	۲	۱/۹۲	۲۵	۱۲	۲۲
استفاده صحیح از اسامی خاص	۲	۱/۹۲	۵	۲/۴	۲۴
توافق ضمائر با هم	۱	۰/۹۶	۴	۱/۹۲	۴۴
عبارت حرف اضافه‌ای	۰	۰	۵	۲/۴	۰
جمله اسمی	۱	۰/۹۶	۸	۲/۸۴	۴۰
قابل فهم بودن جمله	۱	۰/۹۶	۵	۲/۴	۴۳
جمع تعداد خطاها و نمره کسرشده	۱۲۱	۱۱۶/۱۶	۲۱۱	۱۰۱/۲۸	-
جمع نمره کسرشده از تعداد کل خطاها	۲۱۷/۴۴				
میانگین نمره کل چکیده‌ها از معیار	۲۲/۸۳				

همان‌طور که در جدول ۳ مشاهده می‌شود، در مؤلفه کاربرد زبان ۳۳۲ خطا گزارش شده است که ۱۲۱ مورد به خطاهای محرز و ۲۱۱ مورد به خطاهای متوسط مربوط می‌شود. بیشترین تعداد خطا متعلق به حروف تعریف و حروف اضافه (۲۹ خطا) و حشو (۲۷ خطا) است. میزان کاهش نمره برای هر خطای محرز ۰/۹۶ و هر خطای متوسط ۰/۴۸ بود. میانگین نمره سه دانشگاه ۲۲/۸۳ به دست آمد. بنابراین، میزان رعایت مؤلفه سازماندهی در بخش دستور زبان در چکیده‌های انگلیسی ۹۱/۳۲ درصد است که براساس معیارهای تعیین سطح ژاکوب در سطح خیلی خوب قرار دارد.

درباره ارزیابی دستور زبان می‌توان به چنین مواردی اشاره کرد: تطبیق نادرست زمان

افعال، کاربرد نادرست افعال معلوم و مجهول، عدم استفاده از حروف تعریف، آوردن حروف اضافه نامرتب برای پیوند جملات (به‌عنوان مثال، استفاده از حروف اضافه between و in اشتبهاً به‌جای among و at)، رعایت نکردن ترتیب منطقی فاعل و فعل و مفعول (SVO)، توافقی نداشتن فاعل و فعل (به‌عنوان مثال، کاربرد فعل جمع برای فاعل سوم شخص)، و استفاده نادرست از ضمائر اشاره.

چند نمونه از کاربرد نادرست فعل، عبارت حرف اضافه‌ای، قید و زمان مجهول در جدول ۴ ارائه شده است.

جدول ۴. چند نمونه از خطاهای بخش دستور زبان

شکل درست	شکل نادرست
We saw that	We found that
Overall,	At the whole,
At last... At least in 1995 At first, ...	In last... In least At 1995 In first, ...
At last	In last...
In this research	In these research ...
In <u>the</u> present study... In <u>the</u> end,	In present study... In end,
.... scarcely...	Scarce
The present study has been accomplished to examine...	The present has been accomplish to examine...

۴. میزان کاربرد واژگان (غنا لغات، کاربرد مناسب، و تسلط بر لغات تخصصی) در ساختار نوشتاری

جدول ۵. ارزیابی کاربرد واژگان

تعداد و انواع خطاهای زبانی در مؤلفه دستور زبان (صرفاً چکیده انگلیسی)					
مؤلفه‌های فرعی	خطای محرز (X)	نمره کسر شده	خطای متوسط (√X)	نمره کسر شده	درست (√)
مناسبت واژگانی	۰۱	۲۵	۷	۸/۷۵	۳۲
دقت و تسلط بر واژگان حوزه مربوطه	۲	۵	۳	۳/۷۵	۴۴
علائم اختصاری	۱۱	۳۷/۵	۰	۰	۳۸
مجموعه واژگانی	۶	۱۵	۱۱	۱۳/۷۵	۳۲
پیچیدگی واژگانی	۱	۲/۵	۸	۱۰	۴۰
لغات مرتبط با عنوان	۳	۷/۵	۱۰	۱۲/۵	۳۶
جمع تعداد خطاها و نمره کسر شده	۳۳	۸۲/۵	۳۹	۴۶/۲۵	-
جمع نهایی نمره کسر شده حاصل از تعداد کل خطاها	۱۲۸/۷۵				
میانگین نمره کل چکیده‌ها از معیار	۱۸/۷۲				

همان‌طور که جدول ۵ نشان می‌دهد در مجموع، ۷۲ خطا در بخش مؤلفه کاربرد واژگان وجود داشت که ۳۳ خطای محرز و ۳۹ خطای متوسط مشاهده شد. بیشترین اشتباهات مربوط به مناسبت واژگانی و مجموعه واژگانی (۱۷ خطا) و کمترین تعداد خطا مربوط به میزان دقت و تسلط بر واژگان حوزه مربوط (۵ خطا) بود. میزان کاهش نمره برای هر خطای محرز ۳/۳۳ و برای هر خطای متوسط ۱/۶۶ در نظر گرفته شد. میانگین نمره در بخش واژگان ۱۸/۷۲ به دست آمد. این آمار نشان می‌دهد که میزان رعایت مؤلفه‌های کاربرد واژگان در بین چکیده‌های انگلیسی ۹۳/۶ درصد است که براساس معیار تعیین سطح ژاکوب در سطح خیلی خوب قرار می‌گیرد. یکی از مباحث چالش برانگیز در نوشتار زبان انگلیسی استفاده از واژگان مناسب در حوزه موضوعی خاص است. بنابراین، تسلط و مهارت فراوانی برای این کار نیاز است. به عنوان مثال، نگارش اصطلاح پرکاربرد "جامعه آماری" در برخی چکیده‌ها به صورت

معادل و مفهومی نادرست بود، در حالی که حتی در زبان فارسی نیز ذکر جامعه آماری مفهوم دیگری غیر از اجتماع انسانی را در ذهن تداعی می‌کند. در مواردی هم استفاده از معادل نامناسب، ترجمه لفظ به لفظ برخی واژگان کلیدی مشاهده شد. نمونه‌هایی از خطاهای واژگان در جدول ۶ ارائه شده است.

جدول ۶. چند نمونه از خطاهای بخش کاربرد واژگان

شکل نادرست	شکل درست
Sample	Statistical population / community/ society
Updating	up to date
The present study...	The present theses
Widespread availability to scientific production...	Distribution of scientific production...

۵. میزان مؤلفه مکانیزم (پاراگراف‌بندی، املا، بزرگ‌نویسی، و نقطه‌گذاری) در ساختار نوشتاری

جدول ۷. ارزیابی مکانیزم

تعداد و نوع خطای زبانی در مؤلفه مکانیزم (صرفاً چکیده انگلیسی)					
مؤلفه‌های فرعی	خطای محرز (X)	نمره کسر شده	خطای متوسط (\sqrt{X})	نمره کسر شده	درست ($\sqrt{}$)
املا	۹	۴/۰۵	۰	۰	۴۰
نشانه‌گذاری	۳۴	۱۹/۳۵	۰	۰	۶
بزرگ‌نویسی	۰۳	۱۳/۵	۰	۰	۱۹
تقسیم‌بندی پاراگراف‌ها	۱۰	۴/۵	۱۱	۲/۴۲	۲۸
آراستگی ظاهری متن	۶	۲/۷	۱۴	۳/۰۸	۲۹
تعداد پاراگراف‌ها	۵	۲/۲۵	۷	۱/۵۴	۲۷
فاصله بین لغات	۵	۲/۲۵	۶	۱/۳۲	۲۸

تعداد و انواع خطاهای زبانی در مؤلفه دستور زبان (صرفاً چکیده انگلیسی)					
مؤلفه‌های فرعی	خطای محرز (X)	نمره کسرشده	خطای متوسط (√X)	نمره کسرشده	درست (√)
فاصله بین پاراگراف‌ها	۸	۳/۶	۴	۰/۸۸	۳۷
فاصله بین خطوط	۲	۰/۹	۰	۰	۴۷
اشتباهات املائی (که به معنای جمله آسیب برساند)	۳	۱/۳۵	۰	۰	۴۶
تورفتگی	۲۵	۱۱/۲۵	۰	۰	۲۴
جمع تعداد خطاها و نمره کسرشده	۶۴۱	۶۵/۷	۴۲	۹/۲۴	-
جمع نمره کسرشده از تعداد کل خطاها	۷۴/۹۴				
میانگین نمره کل چکیده‌ها از معیار	۴/۲۵				

تعداد کل خطاهای محرز و متوسط در مؤلفه مکانیزم ۱۸۸ مورد به دست آمد. بیشترین خطا مربوط به مؤلفه‌های نشانه‌گذاری (۴۳ خطا) و بزرگ‌نویسی (۳۰ خطا) و کمترین خطا متعلق به مؤلفه فاصله بین خطوط (۲ خطا) بود. میزان کاهش نمره برای هر خطای محرز ۰/۴۵ و هر خطای متوسط ۰/۲۲ در نظر گرفته شد. میانگین نمره خام ۴/۲۵ حاصل شد. به بیان دیگر، در ساختار نوشتار چکیده انگلیسی، مؤلفه‌های مکانیزم می‌به‌میزان ۸۵ درصد رعایت شده است. نمونه‌هایی از اشتباهات بخش مکانیزم در جدول ۸ ارائه شده است.

جدول ۸. چند نمونه از خطاهای بخش مکانیزم

شکل نادرست	شکل درست
To	to
Thwre is	there is
So it indicated that	So, it indicated that
Mac	Marc (Machine Readable Cataloging)
Univercity	University

۶. ارزیابی کل چکیده‌های مورد بررسی در این پژوهش به تفکیک هر دانشگاه

جدول ۹. نتایج نهایی پژوهش برای هر مؤلفه

مؤلفه‌ها	دانشگاه					میلکین		تعیین سطح بر اساس مدل باچا-ژاکوب	
	تهران		فردوسی مشهد		چمران اهواز		میلکین خام		
	نمره معیار	نمره	نمره	نمره	نمره	نمره	درصد		تعداد خطاها
میزان انطباق محتوایی چکیده فارسی و انگلیسی	٪۳۰	۳۰	۳۹/۵۲	۳۹/۶۴	۳۹/۷۲	۱۳	٪۹۸/۷۳	۱۳	عالی
میزان انطباق سازماندهی چکیده فارسی و انگلیسی	٪۲۰	۱۹/۴۰	۱۹/۱۶	۱۸/۷۹	۱۹/۱۱	۷۱	٪۹۵/۵۸	۷۱	عالی
میزان رعایت دستور زبان در چکیده انگلیسی	٪۲۵	۲۲/۴۴	۲۳/۲۴	۲۲/۸۳	۲۲/۸۳	۳۳۲	٪۹۱/۳۲	۳۳۲	خیلی خوب
میزان رعایت کاربرد واژگان در چکیده انگلیسی	٪۲۰	۱۹/۸۱	۱۷-۰۵	۱۸/۳۲	۱۸/۷۲	۷۲	٪۹۲/۶	۷۲	خیلی خوب
میزان رعایت مکانیزم در چکیده انگلیسی	٪۵	۴/۲۶	۴/۲۶	۴/۰۴	۴/۲۵	۱۸۸	٪۸۵	۱۸۸	خوب
جمع	٪۱۰۰	۹۵/۹۱	۹۴/۳۳	۹۲/۶۲	۹۴/۶۰	۴۴۶	٪۹۲/۸۶	۴۴۶	خیلی خوب

همان‌طور که در جدول ۹ مشاهده می‌شود و براساس مقابله‌ای که در این پژوهش بین چکیده‌های فارسی و انگلیسی پایان‌نامه‌ها صورت گرفت، بیشترین میزان انطباق و رعایت مؤلفه‌های مورد بررسی در پژوهش حاضر به ترتیب متعلق به مؤلفه‌های محتوا (۹۸/۷۳ درصد)، سازماندهی (۹۵/۵۸ درصد)، کاربرد واژگان (۹۳/۶ درصد)، دستور زبان (۹۱/۳۲ درصد)، و مکانیزم (۸۵ درصد) است. در مجموع، یافته‌ها نشان می‌دهد که نتایج ارزیابی برای هر سه دانشگاه از لحاظ کیفی در سطح عالی (۹۲/۸۶ درصد) قرار دارد.

بحث و نتیجه‌گیری

مهارت ترجمه، مستلزم داشتن توانایی‌های متعددی است که همه آنها در خلق ترجمه مطلوب یک متن، اثرگذار است. آسیب‌شناسی ترجمه قطعاً می‌تواند تأثیری مستقیم و بسزای بالا بردن مهارت ترجمه دانشجویان داشته باشد. مقصود از رعایت ضوابط و قواعد ترجمه، رعایت آنها با حفظ مشخصات متن اصلی است که در ترفیع ترجمه مؤثر است و گاهی عدم رعایت بعضی از آنها ترجمه را بی‌اعتبار می‌سازد.

پژوهش حاضر با هدف ارزیابی نگارش زبان انگلیسی در چکیده‌های رساله‌های دکتری علم اطلاعات و دانش‌شناسی انجام شد. یکی از مهم‌ترین نکات قابل توجه در ارزیابی چکیده‌ها رعایت امانت در ترجمه محتوای فارسی به انگلیسی بود. این ویژگی به انتقال صحیح و یکسان محتوای مطالب در ذهن خواننده منتهی می‌شود. این یافته با پژوهش کوهن - ویدا^۱ (۲۰۱۲) و سیکولوا و موکولوا^۲ (۲۰۱۱) در باب نظریه‌های چکیده‌نویسی و نوشتار رسمی همخوانی دارد؛ زیرا حفظ انسجام معنایی با معیارهای زبان مقصد و خودداری از تأثیرگذاری زبان مادری سبب ارائه محتوایی مناسب شده است.

نکته دیگر، ارتباط تنگاتنگ و مستقیم بین مؤلفه‌های زبان‌شناختی است. سطوح عالی نگارش محتوا و کاربرد صحیح واژگان می‌تواند دلیلی بر وجود رابطه بین این دو مؤلفه باشد؛ بدین معنا که غنای مجموعه واژگان به‌کاررفته در نگارش چکیده‌ها به کیفیت هرچه بیشتر محتوا می‌انجامد. این نتیجه با یافته باچا^۳ (۲۰۰۱) همسویی ندارد، یافته‌های وی حاکی از بیشترین ضریب همبستگی بین مؤلفه‌های سازماندهی و واژگان بود.

در مقوله ارزیابی دانش دستوری، رعایت مؤلفه‌های محتوا و واژگان بی‌تأثیر نبوده است؛ همه زبان‌ها دو عنصر اصلی دارند: دستور و لغت. دستور زبان حدود ۳۰ درصد چهار مهارت اصلی یعنی شنیدن، حرف زدن، خواندن، و نوشتن را تشکیل می‌دهد و لغت حدود ۷۰ درصد. بنابراین، نتایج به‌دست‌آمده بر وجود رابطه مستقیم بین محتوا، کاربرد واژگان، و دستور زبان دلالت دارد (احمدوند، ۱۳۷۹).

1. Cohen-Vida
2. Šikolová & Mocková
3. Bacha

بخش سازماندهی نیز در سطح عالی قرار گرفت، البته، در برخی موارد، عدم تسلط به مسائل ویراستاری و ویرایش ظاهری (نظم و ترتیب دادن به جملات و پاراگراف‌ها) سبب ازهم‌گسیختگی ساختار متن شده بود که به‌دنبال آن، عدم نظم منطقی بدنه (مقدمه، یافته‌ها، و نتیجه‌گیری) در متون انگلیسی رخ داده و ابهامات و پیچیدگی‌هایی را در این بخش به‌وجود آورده بود.

مؤلفه‌های مکانیزم از سطح خوبی برخوردار بود؛ البته، در مقایسه با سایر مؤلفه‌ها، ضعیف‌ترین نتایج را به‌خود اختصاص داد. این مورد نیز با یافته‌های پژوهش فلاحتی فومنی (۱۳۹۲) همسویی دارد، وی نیز بیشترین اشتباهات در چکیده‌های مورد بررسی خویش را در بخش مکانیزم و ساختار شکلی چکیده گزارش کرده بود.

کسب نتایج پایا، اعتبار ساختاری و عملگرا بودن مؤلفه‌ها، و استفاده از ارزیابی تحلیلی و سطوح نمره‌دهی در این پژوهش با نظریه‌های ژاکوب و همکاران (۱۹۸۱)، وایت^۲ (۱۹۹۴)، باخمن و پالمر^۳ (۱۹۹۶) و یگل^۴ (۲۰۰۲)، کلیمووا^۵ (۲۰۱۱)، مفتون و عاکف (۱۳۸۸)، هاشمی، خدادادی و یزدان‌مهر (۱۳۸۸)، و بابایی (۱۳۸۵) همسویی دارد.

چکیده‌نویسی انگلیسی به‌معنای بازاندیشی و تجدید ساختار در زبان مقصد به‌نحو مطلوب و اثربخش در داده‌های مورد بررسی تحقق یافته است. در واقع، ویژگی‌های ترجمه خوب و مهارت نوشتار زبان انگلیسی پژوهشگران در قالب نظم منطقی یک چکیده تأیید شد. چه بسا آشکار شدن سطح چکیده‌نویسی به زبان انگلیسی در این مقطع تحصیلی می‌تواند گامی کوچک در راستای تعالی بخشیدن به ماهیت حرفه‌ای حوزه علم اطلاعات و دانش‌شناسی باشد.

با توجه به یافته‌های پژوهش، پیشنهادهای زیر قابل اجراست:

۱. برای تدوین چکیده انگلیسی در شیوه‌نامه‌های دانشگاه و نیز نشریات رتبه‌دار توصیه می‌شود که از مدل زبان‌شناختی باچا-ژاکوب استفاده شود؛

۲. برای تأیید مؤلفه‌های مورد نظر در ارزیابی نوشتار، همواره با متخصصان حوزه زبان انگلیسی مشورت و تعامل مطلوب صورت گیرد؛ و

۳. ارائه نشدن چکیده‌های انگلیسی در سایت‌های مختلف دانشگاهی و ایراندک سبب تأخیر زیادی در گردآوری داده‌های پژوهش حاضر شد. بنابراین، برای سهولت دسترسی و استفاده کاربران غیرایرانی توصیه می‌شود که مسئولان سامانه‌های الکترونیکی خدمات تحویل مدرک در نمایه کردن چکیده انگلیسی پایان‌نامه‌ها اهتمام جدی داشته باشند.

1. Jacobs
2. White
3. Bachman & Palmer
4. Weigle
5. Klimova

مآخذ

- احمدوند، محمد (۱۳۷۹). ببین، بخند، بیاموز = *Look, Laugh, Learn*. ملایر: علم گستر.
- احمدی شیرازی، معصومه (۱۳۹۲). استفاده از لیست ارزیابی دوگانه تحلیلی جزئی نگر در ایجاد پایایی ارزیابی نوشتار فردی و گروه مصححان، *زیانشناسی کاربردی*، ۱۶ (۱)، ۳۰-۳۳.
- انوشیروانی، علی‌رضا (۱۳۹۱). ادبیات تطبیقی و ترجمه پژوه. *فصلنامه مطالعات ادبیات تطبیقی*، ۳ (۱)، ۷-۲۵.
- بابایی، احمدعلی (۱۳۸۵). بررسی شناخت محور زبان‌گردانی در عملکرد نوشتاری فراگیران ایرانی زبان دوم. پایان‌نامه کارشناسی ارشد. دانشکده زبان‌های خارجی، دانشگاه تهران، تهران.
- دیانی، محمد حسین؛ شیردل، شهلا (۱۳۸۶). بررسی و مقایسه چکیده فارسی مقاله‌های مجله‌های علمی-پژوهشی حوزه علوم انسانی با استاندارد ایزو ۲۱۴. *فصلنامه کتابداری و اطلاع‌رسانی*، ۱۰ (۲)، ۳۱-۳۸.
- فرزاد، فرزانه (۱۳۸۴). ضرورت «ترجمه» در فرایند توسعه فرهنگی. *روزنامه ایران*. بازیابی ۲۴ اسفند ۱۳۹۳، از <http://www.motarjemonline.com>
- فلاحی فومنی، محمدرضا (۱۳۹۲). بررسی وضعیت چکیده‌نویسی انگلیسی در مجلات علمی-پژوهشی وزارت علوم، تحقیقات و فناوری (حوزه علوم پایه) سال ۱۳۹۰ و ارائه راهکارهایی برای بهبود آن. شیراز: مرکز منطقه‌ای اطلاع‌رسانی علوم و فناوری و نامه پارسی.
- مفتون، پرویز؛ عاکف، کورش (۱۳۸۸). طرح توصیف‌کننده‌های معیارهای بارم‌گذاری برای ارزیابی مقاطع قابل تعریف فرآیند نگارش: توانش‌های نهفته در عملکرد نگارش زبان‌آموزان. *نشریه زیانشناسی کاربردی*، ۱۲ (۲)، ۸۵-۱۱۶.
- صدیق‌بهبزادی، ماندانا (۱۳۸۷). *اصول چکیده‌نویسی بر اساس استاندارد ایزو ۲۱۴-۱۹۷۶*. تهران: کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران، ۷-۲۲.
- مهدوی، محمدتقی (۱۳۶۷). *چکیده‌نویسی: مفاهیم و روشها* (ویرایش دوم). تهران: مرکز اسناد و مدارک علمی ایران.
- هاشمی، سیدمحمدرضا؛ خدادادی، ابراهیم؛ و یزدان‌مهر، الهام (۱۳۸۸). ارزیابی تمرین‌های مهارت نوشتار در کلاس‌های آمادگی شرکت در آزمون‌های انگلیسی برای غیرانگلیسی‌زبانان ایران توسط دانش‌آموزان. *مجله مطالعات آموزش و فراگیری زبان انگلیسی*، ۵۲ (۲)، ۷۷-۱۰۶.
- Bacha, N. (2001). Writing evaluation: what can analytic versus holistic essay scoring tell us? *Lebanese American University*. Retrieved September 11, 2014, from <http://www.elsevier.com/locate/sys>
- Bachman, L. F., & Palmer, A. S. (1996). *Language testing in practice*. Oxford: Oxford University press.
- Cohen-Vida, M. (2012). How to teach writing abstracts in a foreign language. *Procedia*

- Social and Behavioral Sciences*, 46, 4981- 4985. Retrieved July 17, 2014, from <http://www.sciencedirect.com>
- Currier, M. W. (2005). Suggestions for evaluating ESL writing holistically. *The Internet TESL Journal*, XI, 3. . Retrieved March 17, 2014, from <http://iteslj.org/Techniques/Currier-Evaluating Writing.html>
- Jacobs, H. J. et al. (1981). *Testing ESL composition: a practical approach*. Rowley, MA: Newbury House.
- Klimova, F. (2011). Evaluating writing in English as a second language. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 28, 390-394.
- Šikolová, M., & Mocková, N. (2011). Common mistakes in writing. *Conference Proceedings, International Conference*. Retrieved September 14 - 15, 2011, from http://www.unob.cz/cjv/Documents/2011_Conference%20proceedings_WoS.pdf
- Weigle, C. S. (2002). *Assessing writing, 6th printing 2009* (pp. 109-117). Cambridge: Cambridge University Press.
- White, E. M. (1994). *Teaching and assessing writing: Recent advances in understanding, evaluating and improving student performance* (2 ed.). Sanfrancisco: Jossey-Bassa.

استناد به این مقاله:

نوروزی، یعقوب؛ اکبریان، اسحق؛ و پناهی، سمیه (۱۳۹۵). ارزیابی نوشتار چکیده‌های انگلیسی رساله‌های دکترای علم اطلاعات و دانش‌شناختی براساس دیدگاه زبان‌شناسی. *مطالعات ملی کتابداری و سازماندهی اطلاعات*، ۲۷ (۱)، ۱۲۵-۱۴۴.